

Personel Belgelendirme Kuruluđu Çalıştayı EMO Ankara şubesi Görüşü

08.11.2014 Ankara

PERSONEL

BELGELENDİRME

KURULUđu

ÇALIşTAYI

*8 Kasım 2014 tarihinde Ankara’da
gerçekleştirilecek merkezi
Personel Belgelendirme Kuruluşu Çalıştayı
öncesi bilginize sunulan bu rapor Şubemizin
görüş ve önerilerinin sizlere aktarılması ve
verimli bir çalıştay süreci geçirilmesi
hedeflenerek hazırlanmıştır.*

KÜRESELLEŞME SÜRECİ	1
TÜRKİYE GATS’IN NERESİNDE?	4
GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE KAVRAMI VE ÜNİVERSİTE EĞİTİMİNİN PİYASALAŞMASI	6
MÜHENDİSLİK EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ	8
İNGİLTERE’DE YETKİN MÜHENDİSLİK UYGULAMALARI	10
ABD’DE PROFESYONEL MÜHENDİSLİK-MİMARLIK	11
SOSYALİST ÜLKELERDE EĞİTİM	12
ÜLKEMİZDE PROFESYONEL YA DA YETKİN MÜHENDİSLİK	14
EMO AKREDİTASYON KONUSUNDA NE DİYOR?	15

KÜRESELLEŞME SÜRECİ

2. Dünya Savaşı'nın galiplerinden olan ABD, savaş sonrasında hem kapitalist sistemi küresel düzeyde sürdürme hem de onun 'hamisi olma' yolunda önemli adımlar atmıştır. Günümüzde globalleşme/küreselleşme diye tanımlanan sürecin temelleri 1944 tarihli Bretton Woods Anlaşması ile atılmıştır. Bu döneme Bretton Woods Anlaşması ile kurulan 3 temel araç damgasını vurmuştur. IMF, Dünya Bankası ve Ticaret ve Tarifeler Genel Anlaşması (GATT's). Bu üç araç yardımı ile emperyalistler arası rekabet, ABD'nin hegemonyası altında belirli kurallara bağlanıyor, böylece rekabetin bir dünya savaşına dönüşmesinin önüne engel oluyordu.

1970'lerle birlikte bazı eğilimler güçlenmeye başladı. 2. Dünya Savaşı sonrası oluşan genel büyüme durdu ve yerini genel bir durgunluk almaya başladı.

a) ABD'nin egemenliğinin ekonomik ve teknolojik ayakları eridi. (Almanya ve Japonya gibi yeni rakipler çıkmaya başladı)

b) ABD bu durumu telafi etmek için askerileştirilmiş bir mali egemenlik stratejisi uygulamaya başladı. Daha önce teknolojik ve ekonomik egemenliğe dayanan sistem artık mali ve askeri egemenliğe göre kurgulanmaya başladı. ABD 1974 yılında sermaye hesapları üzerindeki denetimi tek taraflı olarak kaldırdı. Böylece mali serbestleştirmeye gittiğini ilan etti. Bu duruma Washington Konsensüsü denildi. Washington Konsensüsü, Bretton Woods

gibi bir anlaşma değil tek taraflı bir karardır. Bu konsensüs ile ABD’de Regan, İngiltere’de Thatcher hükümetleri kuralıslaştırma (emek ile ilgili her türlü kuralın kaldırılması), özelleştirme ve serbestleştirme (mali hesapların denetim dışı tutulması) siyasetini uygulamaya başladı. Bu siyaset IMF ve DB gözetiminde tüm dünyaya yayıldı.

c) Bunun sonucu olarak spekülasyon, ilkel birikimcilik ve azami-vahşi emek sömürüsü başat hale geldi.

Sermayenin kâr güdüsünün yönlendirdiği, kapitalist bir ekonomi yapılanması içerisinde yaşadığımız için, ekonominin her alanında olduğu gibi, hizmet alanında da yaşananları sermaye ve kâr faktörlerinin ana eğilimleri belirliyor.

Kapitalizmin 70’li yıllardan bu yana yaşanan kriz sürecini, ana eğilim olarak kârlılık oranlarındaki düşüş belirliyor. Düşen kârlılık oranları ile birlikte, sabit sermaye yatırımları, yani üretime yönelik toplam yatırım da düşme eğilimi göstermiştir.

1970’lerden sonra tıkanan kapitalist/emperyalist sistem yeni sömürü alanlarına yöneldi. Bu da daha önce kamusal hizmet alanı olarak örgütlenmiş olan eğitim, sağlık, enerji, haberleşme vb. alanların ticari alanlar olarak örgütlenmesini öngören liberal uygulamaların devreye sokulması demektir.

1970’lere kadar egemen anlayış olarak sunulan temel mal ve hizmet alanlarının serbestleştirilmesi ve özelleştirilerek yeni ticari alanlar oluşturarak sisteme nefes aldırılması hedeflendi. Bu uygulamalarda da başarılı olduğu söylenebilir. Bu durumun bu kadar açıklıkla uygulanabilmesinin iki temel nedeni ise :

a) Sosyalist ülke örneklerinin ortadan kalkmış olması,

b) Devrimci dalgalanmanın sona ermiş olması,

c) Bu uygulamalara direnme potansiyeli taşıyan ulus devletlerin dış borç yükü,

Bu süreçte devre dışı bırakılan en önemli kavramlar kamusal hizmet ve sosyal haklardır. Artık hak kavramı yoktur, kamu hizmeti yoktur, her şey ticari bir metadır ve alınır satılır hale getmiştir. Kamu hizmeti olmadığından kamusal denetim de yoktur. Doğal olarak sistem hızla karakter değiştirmeye başlamıştır.

Sistem açısından emek önemli bir maliyet unsuru olarak görülmeye başlandı ve bağlı olarak emeğin örgütsüzleştirilmesi süreci hızlandı.

Bretton Woods’un bir sonucu olan GATT ile yakalanmış olan malların dünya genelinde dolaşım hakkı yeterli görülmedi ve yeni düzenlemelere gidildi. Bunların en önemlisi de GATS sürecidir.

GATS (The General Agreement on Trade in Services) Hizmet Ticareti Genel Anlaşması’dır. 1947 yılında imzalanan GATT-Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması kapsamında 1986-1994 yıllarında yapılan Uruguay Görüşme Turu’nda GATT’a dahil edilmiş ve 1.01.1995 tarihinde resmi olarak faaliyete geçirilen Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) bünyesine aktarılmış olan

hizmet ticaretini düzenleyen ilk çok taraflı anlaşmadır. Dünya Ticaret Örgütü'nün 1995 yılı başında resmi olarak kuruluşundan önce de, hedefleri gümrük uygulamalarını aşamalı olarak kaldırma ve ticareti tüm dünyada serbestleştirmek olarak tarif edilen GATT anlaşması çerçevesinde bir araya gelen devletler, ticaretin liberalizasyonu yönünde görüşmelerini, çeşitli görüşme turları çerçevesinde sürdürmekteydiler. Bunlar arasında yer alan Uruguay Görüşmeler Turu (Uruguay Raund), 1986-1993 yılları arasında gerçekleştirilmiş olan önemli aşamaların katedildiği bir görüşmeler turuydu. GATS anlaşması da bu görüşmeler turunun sonlanması öncesinde müzakere edilerek görüşüldü ve imzalandı. Türkiye Cumhuriyeti de 1994 GATS anlaşmasına DTÖ kurucu üyesi olarak imza attı ve anlaşma TBMM'de 25 Şubat 1995'te onaylandı.

GATS tüm hizmet alanlarının serbest piyasaya açılması için mevcut düzenlemeleri genişleten ve hukuki işlerlik kazandıran ilk çok taraflı yatırım ve ticaret anlaşmasıdır. Hatta, Dünya Ticaret Örgütü Sekreteryası bu anlaşma için şöyle demektedir: "GATS, sadece sınır ötesi ticaret ve yatırımları kapsamakla kalmayıp; bir hizmetin yerine getirilmesiyle bağlantılı olarak akla gelebilecek tüm sektörleri (hizmet ve mal üretim sektörleri) kapsayan bir "hizmet yatırımları ve hizmet ticareti anlaşmasıdır".

DTÖ, GATS müzakerelerini 11 ana başlık altında yürütüyor ve belirlenen ana başlık, alt bölüm ya da sektör ve grupların anlam ve içeriğinin tanımlanmaması için DTÖ'nün ciddi çaba sarfettiği görülüyor. Böylece anlaşmada yazılması unutulmuş boyutları bile kapsayabilecek kadar esnek bir metin elde edilmesi planlanıyor. Piyasanın eline teslim edilmesi konusunda anlaşma sağlanan 11 temel kategori ise şöyle:

- Telekom, posta hizmetleri, görsel ve işitsel iletişim hizmetleri de dahil olmak üzere iletişim
- İnşaat ve bağlantılı mühendislik hizmetleri
- Eğitim
- Su iletim sistemleri, enerji ve atık su işleme
- Tüm çevresel hizmetler
- Finansal, mali ve bankacılık hizmetleri
- Sosyal hizmetleri de kapsayacak şekilde sağlık ve bağlantılı hizmetler
- Turizm, seyahat ve bu iki sektörle bağlantılı tüm hizmet ve ürünlerin üretimi
- Kültürel ve sportif hizmetler
- Kara, hava, deniz ve tüm diğer ulaşım hizmetleri
- Diğer hizmet alanları

TÜRKİYE GATS'IN NERESİNDE?

Türkiye 1994 yılında GATS anlaşması kapsamında aşağıda sayılan hizmet sektörlerinde taahhütte bulunmuştur.

1. Mesleki hizmetler

- a. Uzmanlık gerektiren hizmetler
- b. Bilgisayar ve ilgili hizmetler
- c. Diğer mesleki hizmetler

2. Haberleşme hizmetleri

- a. Posta hizmetleri
- b. Kurye hizmetleri
- c. Telekomünikasyon hizmetleri

3. Müteahhitlik ve ilgili mühendislik-mimarlık hizmetleri

4. Eğitim hizmetleri

- a. İlk, orta ve diğer öğretim hizmetleri
- b. Yükseköğretim hizmetleri

5. Çevre hizmetleri

- a. Kanalizasyon hizmetleri
- b. Çöplerin kaldırılması hizmetleri
- c. Sağlık çevre ve benzeri hizmetler

6. Mali hizmetler

- a. Sigortacılık ve sigortacılık ile ilgili hizmetler
- b. Bankacılık ve diğer mali hizmetler

7. Sağlık ile ilgili ve sosyal hizmetler, hastane hizmetleri

8. Turizm ve seyahat ile ilgili hizmetler

- a. Oteller ve lokantalar
- b. Seyahat acenteleri ve tur operatör hizmetleri

9. Ulaştırma hizmetleri (deniz, hava, demiryolu ve kara taşımacılığı)

Türkiye'nin taahhütler listesindeki kapsama oranı yaklaşık % 46.6 olup gelişmekte olan ülkeler ortalamasının hayli (% 18) üzerindedir.

Hizmetlerin arzı ve tüketimi GATS içinde 4 ana başlık altında ele alınıyor:

- a) Sınır ötesi hizmet arzı:** Bir üye ülkede üretilen bir hizmetin, bir başka üye ülkede satılması. Örnek: Uluslararası posta ve telekomünikasyon hizmetleri
- b) Hizmetin üye ülke dışında tüketilmesi:** Bir üye ülkede üretilen bir hizmetin, aynı ülkede geçici olarak bulunan başka bir üye ülke vatandaşına sunulması. Örnek: Turizm
- c) Ticari bir varlık oluşturmak:** Bir üye ülkenin servis sağlayıcısı tarafından, bir diğer üye ülkenin topraklarında oluşturulan ticari varlık. Bu madde, hizmet alanı ile ilgili tüm yabancı yatırımları kapsıyor.
- d) Gerçek kişilerin varlığı:** Bir üye ülkenin bir servis sağlayıcısı tarafından sağlanan hizmetlerin, başka bir üye ülkenin farklı bir üye ülkedeki vatandaşları üzerinden ticarete konu edilmesi.

Anlaşma imzalandıktan sonra eğer herhangi bir ülke yüklenimlerinden kaçacak ya da hizmet tacirlerinin beğenmediği uygulamalara girişecek olursa, hizmet yatırımcılarına Dünya Ticaret Örgütü'nün Tahkim Kurulu'na gitme hakkı tanınıyor.

GATS hükümleriyle MAI hükümlerinde olan aşağıdaki konular aynen korunmuştur.

Ulusal Muamele hükmü: Yabancı yatırımcılara yerliler ile aynı, eşit haklar uygulanacak. Örneğin bir devlet bankası üzerinden KOBİ'lere sağlanan ucuz krediler ya tüm yatırımcılara da verilmek ya da kaldırılmak zorunda.

En Çok Kayrılan Ülke Hükmü: Bir ülkenin çeşitli ekonomik, siyasi ya da kültürel ortaklıklar dolayısıyla farklı bir ülkeye tanıdığı yatırım ve ticaret ayrıcalıkları aynen bütün GATS üyesi ülkelere de tanınmak zorunda.

Ayrımcılık Yapılmamasına İlişkin Hüküm: Aslında yukarıdaki iki hükümden farklı olmayıp, sadece onları daha da güçlendirme amacıyla getirilen bir madde.

Uluslararası Tahkim Hükümü: MAI anlaşma taslağındaki uluslararası tahkim hükümlerinin tümü GATS Anlaşması'nda da aynı şekli ile geçerlidir.

Yani GATS ile getirilen kurallar ulusal kuralların üstündedir ve GATS hükümlerinin ulusal mevzuata takılması durumunda büyük yaptırımlar gündeme gelmemektedir.

Ülkemiz bir yandan GATS ve paralelinde AB süreci ile tüm hizmet alanlarını uluslararası sermayenin kullanımına açarken diğer taraftan da eğitim alanı da ticarileştirildi.

GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE KAVRAMI VE ÜNİVERSİTE EĞİTİMİNİN PİYASALAŞMASI

12 Eylül Askeri Darbesi'ni takip eden dönemde 2547 Sayılı Yasa ile Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) kurulmuş ve 'Girişimci Üniversite' kavramı işlerlik kazanmıştı. 1999 yılında Avrupa ülkelerinden 16 Eğitim Bakanı bu defa Bologna Bildirisi'ne imza attılar ve bildiride Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşumunun tamamlanması için hedef olarak 2010 yılını belirlediler. Bologna toplantısından sonra bu proje Bologna Süreci olarak adlandırıldı ve her iki yılda bir gelişmeleri değerlendirmek üzere bir araya gelinmesi kararı alındı. 2001'de Prag'da yapılması planlanan toplantı öncesinde Salamanka'da, o zamanki YÖK Başkanı Kemal Gürüz'ün ve üniversitelerimizin piyasaya açılması sürecinin ilk örneklerini sergileyen girişimci rektörlerimiz Gülsün Sağlamer ve Ural Akbulut'un da katıldığı, Avrupa Yüksek Öğretim Kurumları Konvansiyonu düzenlendi.

Avrupa üniversitelerinden gelen rektörler bu konvansiyonda;

- Üniversitelerin girişecekleri çeşitli işbirliği mekanizmalarına (ki buna “ticari ortaklıklar”da dahil edildi) uyum sağlayabilmeleri için esnekliğe gereksinim duyduğunu,
- Ders programlarının emek piyasalarına kayıtsız kalmaması ve farklı iş olanaklarını gözetken esnekliğe ve çeşitliliğe sahip olması gerektiğini,
- Lisans ve lisans üstü eğitimin ancak bir işe girebilmeyi sağlıyorsa anlamlı olduğunu,
- Üniversitelerin uluslararası kalite güvencesi sağlamasının ve kalite için üniversitelerin birbiri ile yarışmalarının gerektiğini,
- Avrupa’nın dünyanın en iyi beyinlerini kendisine çekmesinin zorunlu olduğunu, bunun için ise Avrupa dışı ülkelerde pazarlamayı genişletmenin şart olduğunu vurguladılar (Mart 2001).

Avrupa rektörlerinin üniversite eğitiminin üniversitenin içinde bulunduğu topluma, insanlığın ortak çıkarlarına ve bilime yönelik sorumluluklarını görmezden gelerek piyasanın gereklerini referans alıp yaptıkları bu çıkış, bir yıl önce Mart 2000’de Avrupa Konseyi’nin belirlediği Lizbon Stratejisi’yle tam olarak örtüşmekteydi. Lizbon’da AB’nin önüne konulan hedef 2010 yılına kadar “dünyanın bilgiye dayalı en rekabetçi ve dinamik ekonomisi haline gelmek”ti ve bu stratejide eğitim, ekonominin rekabetçi gücünü arttırmada bir araç olarak tanımlanmıştı. AB’nin mevzuatlarının ve politikalarının oluşumunda ana belirleyici güçlerden birini oluşturan Avrupa İşveren Örgütleri Birliği -UNICE’nin “Lizbon amaçlarına ışık tutmak” üzere yayınladığı raporda sıraladığı hedefler AB üniversite reform programlarının tamamen sermayenin ihtiyaçlarına göre ve piyasa mantığı ile şekillendirildiğini kanıtlar nitelikteydi.

Şöyle ki;

1. Piyasanın ihtiyaçlarına göre belirlenecek alanlarda eğitime önem verilmelidir.
2. Girişimcilik okullarda ve üniversitelerde eğitim konusu olmalıdır.
3. Üniversite-iş dünyası ortaklığı sağlanmalıdır bu ortaklıkla araştırma faaliyetleri teşvik edilmelidir.
4. Avrupa üniversiteleri devlet düzenlemelerinin koruyuculuğundan kurtulup, ulusal ve uluslararası rekabetle yüzleşmelidir, beyin gücü ve finansman konularında rekabeti tercih etmelidir.
5. Kişilerin kendi istihdam edilebilirliklerine yatırım yapacakları yaşam boyu eğitim stratejileri uygulanmalıdır.
6. Avrupa çapında eğitim altyapıları bilgi teknolojileri ile yenilenmelidir.

Lizbon Stratejisi; Bologna Süreci’nin devam eden toplantılarında, (Prag 2001, Berlin 2003 ve Bergen 2005) Avrupa Yükseköğretim Reformu’nun temel referanslarından biri haline geldi.

Bologna Süreci ile;

- Girişimci Üniversite kavramı belirgin olarak ortaya çıkmıştır.
- Eğitimde akreditasyon ve belgelendirme hız kazanmıştır.
- Çevreden merkeze (Türkiye’den AB’ye) beyin göçü hızlanmıştır.
- Yükseköğretim küresel ve bölgesel pazarın ihtiyaçlarına göre şekillenmeye başlamıştır,
- Üniversitelerden mal üreten fabrikalar gibi “kalifiye güvencesi” isteyen sermaye aslında üretim organizasyonunun esnekleşen yapısına bağlı olarak her yerde istediği özelliklere uygun işgücünün varlığını garanti altına almaya çalışmaktadır.
- Bologna stratejisi, sürece dahil olan yaklaşık dörtbin üniversiteyi kapsayacak biçimde “akademik değerlendirme, kalite geliştirme, akreditasyon sistemlerinin oluşturulması”nı temel hedeflerinden biri olarak belirlemektedir. Başlangıcından “nihai” hedefine kadar piyasa kavramları, kriterleri ve ihtiyaçlarının belirleyici olduğu ve ana bileşenlerinden birini sermayenin oluşturduğu bu süreçte, değerlendirme kriterlerinin “piyasanın kriterleri” olacağı açıktır. Akreditasyon-değerlendirme sistemlerinin bu anlayışla uygulandığı ülkelerde giderek üniversitelere kaynak tahsisinin ve özellikle araştırma fonları dağıtımının, üniversitelerin ve öğretim üyelerinin performans göstergeleri ile ilişkilendirilmeye başlandığı, değerlendirme sisteminden geçemeyen üniversitelere kaynak aktarımı yapılmadığı ve bu üniversitelerden mezun olanların ise eğitimlerinin geçersiz sayıldığı bilinmektedir.
- Hedef açıktır; üniversiteler piyasalaştırılacak, öğrenciler piyasanın kriterlerine göre standartlaştırılmış eğitim hizmetlerinin alıcısı haline getirilip müşterilere dönüştürülecek, üniversite eğitimi tüm toplumsal ve bilimsel dayanaklarından koparılıp Avrupa sermayedarlarının ihtiyaçlarına uygun vasıflı işgücü üretimi sürecine indirgenecektir.
- Bugün gençliğe iyi-nitelikli eğitim alabilmenin, iyi bir gelecek kurmanın yegane yolu olarak gösterilen AB’nin yükseköğretime dair plânları madalyonun öteki yüzünü açıkça göstermektedir. AB’nin neo-liberal kriterleri bize ancak paramız varsa üniversite eğitimi alabileceğimiz, üniversite eğitiminden sonra da ancak Avrupa emek pazarından ucuz vasıflı işgücü olarak yer bulabileceğimiz bir gelecek sunmaktadır.

MÜHENDİSLİK EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ

İnsanlığın gelişimi içerisinde bilginin aktarımı önemli bir yer tutmaktadır. Çağımızda bilginin kendisi ve bunun bir nesilden diğer bir nesle aktarılması temel ve belirleyici bir süreçtir. Avlanma ve tarım araçlarının yapımı ile elde edilen ürünlerin saklanması ihtiyaçları bu meslekleri ortaya çıkartan süreçlerdir. Bu ilk üretim bilgilerinin sonraki nesillere aktarılabilmesi sayesinde de toplumsal gelişme şekillenmiştir.

Ticaretin gelişmesinin ardından bilim ve teknikte yaşanan büyük gelişmelere koşut olarak, sanayi üretimi gelişmeye başlayınca, bilginin yeniden üretilebilmesi ve aktarılabilmesi için daha farklı ve gelişkin yöntemlere ve organizasyonlara gereksinim duyulmuştur. Modern üniversiteler bu süreçte ortaya çıkmıştır.

Dünyada toplumsal sistem, kapitalist aşamaya geçerken bilgi aktarımı yöntemlerini de geliştirmiştir. Ticaretin gelişmesi feodaliteyi tasfiye ederken, bu süreç ticari etkinliklerin organize edilebileceği kentleri ortaya çıkartmıştır. Kentlerin ortaya çıkması ile yapı ihtiyacı farklılaşmış ve bugünkü kent yerleşiminin temelini oluşturan farklı yapılanmalar zorunlu olarak ortaya çıkmıştır. Kentlerde yapılara olan gereksinim, yapı ustalığı mesleğini belirleyici konuma getirmiştir. Bu süreçte taş ustaları loncalarda örgütlenmiş ve mesleklerinin sağlıklı gelişimi ve mesleki çıkarlarının korunması için bir dizi kural oluşturmuşlardır. Anadolu'da da benzer süreç ahilik kültüründe görülmektedir.

Bu tür örgütlenmelerde, mesleğin niteliğinin korunması, meslek icrasının kontrol dışına çıkmaması ve meslek erbabının çıkarlarının korunması için bir “ustalık-çıraklık” ilişkisi geliştirilmiştir. Böylece bir meslek erbabının ustalık niteliğini kazanabilmesi için, öngörölmüş bir süre boyunca, bir ustanın yanında çıraklık yapması zorunlu kılınmıştır.

Geçmişte usta çırak ilişkisi içinde şekillenen küçük üretim süreci sanayi devrimiyle birlikte nitelikli emeğe ihtiyaç duymuş ve bu amaçla her alanda örgün eğitim yaygınlaşmıştır.

Geçmişte pratik süreçlerden geçerek nitelikli hale gelen emek artık örgün eğitim süreçlerinden geçerek nitelikli hale gelmektedir.

Üretimin örgütlenmesinde usta, ustabaşı, teknisyen, tekniker vb şeklinde sıralanan nitelikli emeğin en tepesinde ise mühendisler yer almaktadır ve mühendislik eğitimle kazanılan bir formasyondur.

Mühendislik eğitimi her ülkede o ülkenin nesnel koşullarına göre biçimlendiğinden farklılık arz etmektedir. Örneğin Anglosakson kültüründe (İngiltere ve Kuzey Amerika'da) mühendislik eğitiminin devletten bağımsız gelişmesi ve mesleki sertifikasyonun derneklerce yapılması ve ilk mühendislik fakültesinin Cambridge'de 1875'de ve Oxford'da ise 1907'de açılmış olması, mühendislik bilgisinin teorik eğitimden çok, pratik eğitime dayanmasının bir sonucudur.

Buna karşın Almanya'da 19. yy sonunda mühendislik mesleğinin ulaştığı düzey, bu ülkenin sahip olduğu yüksek kaliteli mühendislik eğitiminin bir sonucudur.

Bu süreçlere bağlı olarak, örneğin ABD, Kanada ve İngiltere'de mühendislik eğitimi sonrası meslek içi belgelendirme önem kazanmıştır. Çünkü bu ülkelerde mühendislik eğitiminin geçmişinde teorik eğitim zaten tarihsel olarak zayıf ve buna karşılık iş başı eğitimi (ya da meslek içi eğitim) ön plândadır. Bu tarihsel sürece bağlı olarak da bu ülkelerde profesyonel mühendislik kavramı geliştirilmiştir.

Öte yandan yine tarihsel olarak kendi koşullarında daha teorik ve nitelikli bir mühendislik

eğitimi sürecinden gelen Almanya’da, pratik bilgi gereksinimi de üniversite eğitiminin bir parçası olarak kurgulanmış ve buna bağlı olarak üniversite sonrası profesyonel mühendislik benzeri bir yetkilendirme mekanizması ihtiyacı oluşmamıştır.

1845 yılında kurulan Dar-ül Fünun, Cumhuriyet’in ilanı sonrası 1924’te medreselerin kapatılmasının ardından 1933 yılında İstanbul Üniversitesi adını almıştır.

Ülkemizdeki mühendislik eğitimi 1980 yılına kadar Almanya modeli etkisinde kalmıştır. Mühendislik eğitiminin temelini ağır bir eğitim ve stajlar oluşturmuştur. Bunun sonucunda az sayıda fakat yüksek kalitede mühendis yetişmesi sağlanmıştır.

1980 darbesi sonrasında ise, üniversite sistemine ABD modeli egemen kılınmış, üniversiteler tek tipleştirmeye çalışılmış ve çok sayıda açılan ve fakat alt yapılarının yetersizliği nedeniyle eğitim düzeylerinde olması gereken kaliteye sahip olamayan devlet üniversiteleri ve o arada özel üniversiteler ülkemiz sathına yayılmıştır.

İNGİLTERE’DE YETKİN MÜHENDİSLİK UYGULAMALARI

İngiltere’de yetkin mühendislik, “Chartered Engineer” (CEng.) adıyla uygulanmakta olup imtiyazlı mühendis anlamına gelmektedir. İngiltere’de CEng. unvanı “Engineering Council United Kingdom” (ECUK) -Birleşik Krallık Mühendislik Konseyi- adlı düzenleyici otoritenin gözetimi altındaki mühendislik kurumları tarafından verilmektedir. Bu kurumlar arasında Institution of Chemical Engineers, Institution of Mechanical Engineers, British Computer Society, Royal Aeronautical Engineers gibi kurumlar bulunmaktadır. İnşaat mühendislerine Ceng. unvanı ise “Institution of Civil Engineers” (ICE) kurumu tarafından verilmektedir.

İngiltere’de CEng. unvanını alabilmek için üç aşamadan geçmek gerekmektedir. Bu üç aşama eğitim, tecrübe ve mesleki incelemeden ibarettir. Eğitim aşaması, ECUK tarafından kabul edilmiş dört yıllık bir üniversiteden mezun olmaktır. İkinci aşama olan iş tecrübesinin en az dört yıl olması istenmektedir. İdeal olarak iş tecrübesinin iki yılının yeni mezun mühendis veya stajyer pozisyonunda geçirilmesi beklenir. Geri kalan iki yılda mühendis belli bir tecrübe kazandığı için daha fazla sorumluluk alabileceği pozisyonlarda çalışmalıdır. Bu tecrübenin bir başka Ceng.’in gözetimi altında olması istenir.

Yukarıdaki koşulları sağlayan mühendisler, ECUK’a bağlı olan ve meslek dallarında CEng. ünvanı veren kuruma başvurabilir. Adayın mesleki incelemesi ilgili kurumun atadığı, adayın çalışma alanıyla ilgili, iki mühendis tarafından yapılır. Mesleki incelemede, CEng. aday öncelikle mülakata alınır. Aday, dört yıllık iş tecrübesini özetleyen ve işverenleri tarafından imzalanmış olan raporu, onbeş dakika civarında süren bir sözlü sunum ile açıklar. Bu sunum raporda yazılanları tekrarlamaktan ziyade genişletmeye, açmaya yönelik olmalıdır. Sözlü sunum sonrasında, aday, incelemeyi yapan mühendisler tarafından belirlenecek ve iş tecrübesiyle ilgili bir alanda yazılı sınava alınır. Bu sınavın amacı, adayın başka kişilerin

yardımı olmadan düşüncelerini mantıklı ve açık bir şekilde sunabildiğini anlamaktır. Burada, mühendislik bilgisinin sınanmasından çok kişinin konuya hâkimiyeti önemlidir. Aday, bu mesleki inceleme sonunda başarılı olursa CEng. unvanı almaya hak kazanır. Bu unvanın korunabilmesi için her yıl bağlı oldukları kuruma belli bir miktar ücret ödemeleri gerekmektedir. Ayrıca bağlı oldukları kurumun kurallarının ihlali de bu unvan ellerinden alınabilir (ICE 3001).

📍 ABD'DE PROFESYONEL MÜHENDİSLİK-MİMARLIK

ABD'de PE olabilmek için gereken ilk koşul akreditasyonunu sağlamış dört yıllık bir üniversite programından mezun olmaktır. ABD'deki üniversitelerin akreditasyonu “Accreditation Board for Engineering and Technology” (ABET) 1 adlı kurum tarafından sağlanmaktadır.

PE unvanı almak için gereken bir başka koşul ise mühendisin “Fundamentals of Engineering” (FE) 2 adlı sınavda başarılı olmasıdır. Bu sınav, mühendislik öğrencilerinin genelde mezun olmaya yakın (tercihen öğrenimlerinin son döneminde) girdikleri bir sınavdır. Sınava giriş için bu dönemin tercih edilme nedenleri öğrencilerin bilgilerinin taze olması ve bazı firmaların işe yeni mezun mühendis alırken FE sınavını kriter olarak kullanmasıdır.

FE sınavı sabah ve öğle olmak üzere dörder saatlik iki ayrı oturumdan oluşmaktadır. Tüm mühendislik öğrencilerinin girebildiği 120 sorudan oluşan sabah oturumu sınavı, eğitimin ilk 2 senesinde görülen ve aşağıda sıralanan konuları içermektedir:

- Matematik
- Kimya
- Elektrik & Manyetizma
- Biyoloji
- Bilgisayar
- İstatistik
- Ekonomi
- Akışkanlar Mekaniği
- Statik & Dinamik
- Mukavemet
- Termodinamik
- Malzeme Bilgisi
- Mühendislik Yönetimi
- Etik
- Çevre Mühendisliği

60 sorudan oluşan öğle oturumu ise disiplinlere yöneliktir. Sınava girenler 7 özel mühendislik dalından (Kimya, İnşaat, Elektrik, Çevre, Endüstri, Makine ve Genel Mühendislik) birini seçerek ilgili soruları yanıtlar. Bu sınavda başarılı olanlar sınava girdikleri eyalete bağlı olarak “Engineer in Training” (EIT) -eğitim aşamasındaki mühendis- veya “Engineer Intern” (EI) -stajyer mühendis unvanlarından birini alarak PE olmak için önemli bir adımı geçmiş olur. FE sınavından sonra gelen aşama çıraklık aşaması olarak bilinir ve PE unvanı almayı hedefleyen mühendislerin piyasada çalışarak iş tecrübesi edinmesini kapsar. İş tecrübesi birçok eyalette 4 yıl olarak tespit edilmesine rağmen bazı eyaletlerde bu süre daha az olabilmektedir. Ayrıca, bazı eyaletlerde iş tecrübesinin bir PE gözetimi altında yapılması şart koşulmaktadır.

PE olabilmek için gerekli son kriter ise bir uzmanlık sınavı olan “Principles of Engineering” (PE)'de başarılı olmaktır. İnşaat mühendisleri için hazırlanan sınavda 5 uzmanlık dalı seçeneği bulunmakta olup bunlar çevre, geoteknik, yapı, ulaştırma ve su kaynaklarıdır.

İnşaat mühendisliği için yapılan PE sınavının formatı FE sınavına benzerdir. Her bir kısımda çoktan seçmeli 40 sorunun bulunduğu ve dörder saat süren sabah ve öğle oturumlarından oluşur. Sabah oturumunda PE adayı tüm uzmanlık dallarını kapsayan “breadth exam” olarak adlandırılan genel bir sınava girer. Öğle oturumunda ise seçtiği uzmanlık dalının sorularını yanıtlar. Bu kısım da “depth exam” diye anılır. Sınavın sonucunda başarılı olmuşsa seçtiği uzmanlık dalından PE unvanı kazanmış olur.

SOSYALİST ÜLKELERDE EĞİTİM

Yapılan her tartışmada reel sosyalizm uygulamalarının geçerli olduğu ülkelerde de belgelendirme olduğu ve uygulandığı iddia edilir. Kapitalizmin kendi varlığını geliştirme sürecinde kullandığı yöntemleri reddeden sosyalist ülkeler, iddia edilenin aksine politeknik eğitimi benimsemiş ve uygulamıştır.

Elektrik Mühendisliği Dergisi’nin Temmuz 1976’daki 235. sayısında “Sosyalist Ülkelerde Eğitim” başlıklı aşağıdaki yazı yayımlanmıştır.

19. yüzyıldan bu yana Avrupa eğitim kurumlarının kabul ettiği geleneksel eğitim, Birinci Dünya Savaşı sonunda Sovyetler Birliği’nde ve İkinci Dünya Savaşı sonunda da Doğu Avrupa ülkelerinde sosyalist düzene geçilmesiyle, dayandığı sosyo kültürel temelini kaybetmiş oldu. Bu geleneksel eğitim, sınıfsal karakter taşıyıp 19. yüzyıl kapitalist düzenine dayanmaktaydı. Ana karakteri yönünden de, filolojik esasta olmak üzere alanda yeni bilgiler kazandırılmakta; özellikle üretim araçları, makineler vb. üzerinde temel bilgiler verilmektedir.

Bu işlemler ülkelerin uzun ve kısa dönemde çözüm isteyen sorunlarına göre değişik biçimlerde uygulanmış, ülkelerin sosyo ekonomik, politik ve doğal durumları gözden tutulmamıştır.

Bu nedenle ülkeden ülkeye farklı uygulanan politeknik eğitimi kabul etmiş ülkelerde eğitimin özellikleri genel çizgileri ile şu biçimdedir.

1. İlkokul çağına gelmiş öğrencilere, daha sonraki kuramsal ve pratik yöndeki üretim çalışmalarına hazırlayacak biçimde el işi dersleri verilmektedir.
 2. Ortaokul boyunca bütün öğrenciler, teknik resim gibi üretim içinde oldukça önemli bir yer tutan bilgileri almaktadırlar.
 3. Öğrenciler ilk ve orta öğrenimde atölye ve üretim işlerinde pratik çalışmalar yapmakta, her öğrenim yılı sonunda endüstriyel ve tarımsal işletmelerde yapılan çalışmalarla üretim içi deney kazanmaktadırlar.
 4. Ders programları her bölgenin yerel şartlarına göre hazırlanmakta, bunlar sık sık kontrol edilerek genel ilkelerle çelişki doğmaması sağlanmaktadır.

Politeknik öğretim sistemi, uygulandığı bütün ülkelerde çeşitli gelişim aşamalarından geçmiştir. Sovyetler Birliği, politeknik öğretim sistemini uygulamaya başladığı 1920 yıllarında tamamen geri kalmış bir ülke özelliğini gösteriyordu. Bu nedenle başlangıçta ülkede politeknikleştirme işini gerçekleştirirken, başarmak zorunda oldukları okur yazar oranının yükseltilmesi, çeşitli meslek kolları için gerekli uzmanlaşmış işgücünün oluşturulması gibi ivedi gereksinimler gözden uzak tutulmamış ve eğitimin ana ilkeleri bu sorunlara göre belirlenmiştir.

1950 yıllarından sonra Sovyetler Birliği endüstriyel alanda güçlenmiş bir devlet olarak ortaya çıkınca, politeknik eğitim daha genelleştirilmiştir. Doğu Avrupa ülkelerinin tümünde uygulanan politeknik eğitim, bu ülkelerin kalkınma çabalarına geniş ölçüde katkı vermiş, sosyal ve ekonomik yapının gelişmesinde en önemli etkenlerden biri olmuştur.

ÜLKEMİZDE PROFESYONEL YA DA YETKİN MÜHENDİSLİK

Bu konuda 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi bir dönüm noktası oluşturmuştur. Kayıtlara geçmese de 50 binden fazla cana mal olan, Marmara Bölgesi'nde binlerce konutun yıkılmasıyla sonuçlanan deprem sonrasında yetkin mühendislik tartışmaları kızışmış ve ülkemizde bir yetkin ya da uzman mühendislik uygulamasının olmaması başta İMO ve MMO olmak üzere, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) tarafından yıkımların gerekçesi olarak gösterilmeye çalışılmıştır.

Devlet mekanizması TMMOB'nin her türlü girişiminin karşısında dururken, uzman mühendislik ve mimarlık konusunda tam tersi bir tutum takınmış ve bu girişimleri desteklemiştir. Hatta bu konuda daha da ileri gidilmiş, 595 ve 601 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile dönemin Ecevit-Bahçeli-Yılmaz hükümeti uzman mühendislik konusunda odalara yetki devri yapmıştır. Çünkü TMMOB'nin o sırada henüz haberdar olup olmadığı bilinmeyen bir başka süreçte, 1995 yılında düğmeye basılmıştır.

Bu süreçlerden birincisi GATS'ın (Hizmet Ticareti Genel Anlaşması) 1 Ocak 1995'te kabul edilmesi ve 25 Şubat 1995'te GATS kapsamındaki ülke muafiyet listelerinin TBMM'de onaylanarak anlaşmanın Resmi Gazete'de yayınlanmasıdır. Bu süreç 2005 yılında hizmet sektörünün, bu arada mühendislik hizmet alanlarının dünya çapında serbest rekabete açılacağı anlamına gelmektedir.

İkincisi ise, Avrupa Birliği (AB) ile Gümrük Birliği'ne (GB) girilmesidir. GB tek başına mühendislik hizmet alanlarını doğrudan etkilemese de, daha sonraki yıllarda gündeme gelecek olan AB'ye giriş sürecinde mal ve hizmetlerin serbest dolaşımı kapsamında, "mesleki yeterliliklerin karşılıklı tanınması" başlığı altında ve AB müktesebatına uyum çerçevesinde mühendislerin diplomalarının sorgulanmaya başlanacağı anlamına gelmektedir.

İMO ve MMO, 595 ve 601 Sayılı KHK'yi bir fırsat olarak değerlendirip hızla uygulamaya girişirken, bazı odalar da uygulamayı zorunlu olarak başlatmışlardır. Fakat daha sonra 595 ve dolayısıyla 601 Sayılı KHK Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiştir. Bu konuda Mimarlar Odası (MO) bir gazete ilanı ile bu KHK kapsamında zorunlu olarak verilmiş olan belgelerin geçersiz olduğunu ve bu belgelerin bir ayrıcalık sağlayacak şekilde kullanılamayacağını üyelerine duyurmuştur. MMO ise uygulamayı sürdürmüştür ve halen uzman mühendislik belgesi vermektedir. İMO ise daha ileri giderek, sonradan idare mahkemesi tarafından iptal edilecek olan Yetkin Mühendislik Yönetmeliği'ni 2004 yılında uygulamaya koymuştur.

📍 EMO AKREDİTASYON KONUSUNDA NE DİYOR?

8 Nisan 2006 tarihinde gerçekleştirilen EMO 40. Olağan Genel Kurulu'nda kurulan AB-GATS ve Mühendislik Komisyonu'nun Genel Kurula sunduğu ve kabul edilen raporunun ilgili kısmında hizmet üretimi, akreditasyon ve sertifikasyon konusunda şöyle denmektedir:

‘Küreselleşme sürecinde, hayatımızın her alanına, “alınıp satılabilir, ticarileşmeye araç olabilir metalar” olarak bakılmaktadır. Herşeyin alınıp satılabilir bir meta haline geldiği bir sistemde kamu hizmeti ve toplum yararı kavramlarının yerine piyasa kurulları, serbest piyasa, serbest tüketici, hizmet üretimi, sertifikasyon, akreditasyon gibi kavramlar kullanılır.

Bugün, kavramlar düzeyinde yaşanan bu değişim, kapitalizmin dünyadaki “ideolojik hegemonyasını” sağladığı bir sürecin sonucu olarak yaşanıyor. Hizmet üretimi, uzman/yetkin mühendislik, sertifikasyon ve vb. Kavramlar altında başlatılan uygulamalar, pazar ekonomisi dayatmalarının kirleticiliğine radyasyonuna bulaşmak anlamına gelmektedir.’

Yetkin mühendislik, meslek içi eğitim ve belgelendirme süreci, odaların ve çatı örgüt TMMOB’nin yayınladığı yönetmeliklerle kalmadı, AB Genel Sekreterliği tarafından yürütülen “Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı” çalışmalarına TMMOB da katılmıştır. Kanun tasarısı taslağında temel olarak

öncelikle Avrupa Brliği'ne girilmesi durumunda, üye ülkelerdeki serbest dolaşıma giren meslek mensuplarının mesleğini icra edebilmesi için gereken eğitim ve iş deneyimi koşulları belirlenmekte, bu konudaki ülkelerin kendi koşullarına göre belirlediği istisnalar liste şeklinde sıralanmaktadır. TMMOB, "Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı" (26 sayfa) ve "Mesleki Yeterliliklerin Tanınmasında Avrupa Komisyonu Tarafından Sunulan Avrupa Parlementosu ve Konsey Direktifi İçin Bir Öneri" (158 sayfa) hakkında odaların görüşlerinin toplanmasını 20 Nisan 2004 tarihinde 412 sayılı yazısı ile istemiştir.

Ab'ye uyum süreci ya da uyumlaştırma süreci içerisinde Türkiye'de AB Genel Sekreterliği'nce bir çalışma başlatılıyor. Bu çalışma Avrupa Müktesebatı diye bahsedilen yüz bin evrak diye bolca söylenen genel olarak karşılıklarının bulunma süreci. Bu noktada da "Mesleki Yeterliliklerin Belirlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı" çalışması başlatılıyor. Bu çalışma başladığında üst örgütümüz TMMOB çalışmalara katılması için bir davet alıyor. Bu çalışmada temel alınan bir direktif, COM (2002) 119, 2002/0061 (COD) nolu AB Direktifi. Bizdeki karşılığı yasa. Ancak yapılan bu çalışmada müktesebat denen şeyin değiştirilmesi söz konusu değil.

Bir başka tanım daha ilave edilmiştir: Akreditasyon.

Yasa tasarısı içinde iki temel alanda akreditasyon önerilmektedir. Birincisi eğitim alanında ikincisi ise hizmet alanındadır.

Eğitim alanında akreditasyon iki aşamalı olarak uygulanması beklenmektedir. İlk eğitim kurumlarıdır. Verilen eğitimin niteliği, ulusal standartlarla yasalara uygunluğu ve eğitim kalitesinin sürekliliğinin sağlanması ve bu hizmeti gösteren diploma ve diploma eki ile onaylanmasını sağlamaktadır. Bu anlamda 5. düzey meslek alanı için belgelendirmeyi yapması beklenen kurum üniversitelerdir. İkincisi ise, üye ülkede alınan bir diplomanın denkliğinin belirlenmesi yönünde olacaktır. Bu diplomanın yurtdışından alınması halinde geçerliğini belirleyen ve "denklik belgesi"ni veren kurum ise, Yüksek Öğretim Kurumu'dur. Dolayısıyla bu görevin Yüksek Öğretim Kurumu'na devredilmesi beklenmektedir.

AB Genel Sekreterliği'nin yürüttüğü ve TMMOB'nin de katıldığı "COM (2002) 119/ Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Yasa Tasarısı Taslağı", ülkemizde mesleklerin kurumsal yapılandırılmasına yönelik bir "çerçeve yasa" çalışması olarak görülmektedir.

Tasarı ile ortaya konan modelin temel ilkesi;

"Diploma gereklidir, ancak mesleği yapabilmek için yeterli değildir. Yeterlilik için uygulamaya yapılması gereklidir" olarak tanımlanabilir. Yeterlilik aynı zamanda yetkinlik kavramını da gündeme getirmektedir.

Eğitimde akreditasyon denildiğinde akla ilk ABET ve FEANI gibi uluslararası sermayenin doğrudan belirleyiciliğindeki kuruluşlar gelmektedir. Akreditasyon kriterleri denildiğinde de

akla ilk gelen kriterler arasında teknik algılama, teorik bilgi, pratik tecrübesi gibi kriterlerin yanında esneklik, uyma yeteneği, motivasyon, tahammül yeteneği gibi kriterler bulunmaktadır. Görülebileceği gibi eğitimde akreditasyon kavramı sözlük tanımının ötesinde yaşam içerisinde somut bir karşılığa denk düşmektedir. Bu karşılıktaki uluslararası sermayenin belirleyiciliği, kapitalizmin teknik eleman ihtiyacına uygun arz koşullarının tanımlanması ve eldesi gibi faktörler baskın rengi oluşturmaktadır. Denilebilir ki biz bunlardan bağımsız ulusal ve toplum çıkarına bir akreditasyon uygulamasını savunuyoruz. İşin doğrusu bu savunu da sorunludur. Ülke sanayisinin ve teknolojisinin tamamen dışa bağımlı olarak şekillendiği, mühendislik-mimarlık uygulamalarının bu çerçevede çizilen alanlar içerisinde tanımlandığı bir sistemde, eğitimde eşitlik ilkesinin ve tam istihdamın dillendirilmediği günümüz koşullarında eğitimde akreditasyon savunusunun piyasanın ihtiyaçlarına dayalı olarak eşitsizliklerin ve emek üzerindeki sömürü koşullarının artırılmasından başka bir işlev görme olasılığı bulunmamaktadır.

Burada TMMOB'nin yapması gereken, eğitimin eşit ve parasız olması yönünde mücadele yürütmek, toplum çıkarları doğrultusunda mühendislik-mimarlık hizmetlerinin hayata geçirilebilmesi için eğitimde var olması gereken kriterleri belirlemek, bu yönde merkezi olarak planlanmış bir eğitim sisteminin ve programının hayata geçirilmesi yönünde baskıda bulunmak olmalıdır.

Mesleki yeterlilik kavramının sözlük anlamı ise belli bir mesleği icra edebilmek için yeterli koşulları barındırma olarak ifade edilebilir. Mesleki yeterliliğin kazanılması açısından ilk belirleyen meslek eğitimidir. Mühendislik-mimarlık eğitiminden kaynaklı mesleki yetersizliklerin giderilme yeri yine eğitim kurumları olmak zorundadır. Eğitim kurumlarının

işlevi günümüzde sık sık iddia edildiği gibi sadece temel mühendislik-mimarlık bilgisini vermek değildir. Eğitim kurumları eğitim sürecinde ve sonrasında mühendislik-mimarlığa dair çeşitli uygulamalı ve teorik mesleki eğitimleri de vermekle yükümlü olmalıdır. Bu merkezi olarak tanımlanmalı ve planlanmalıdır. Mühendis ve mimarların eşit koşullarda meslek hayatına girişleri açısından bu kaçınılmaz bir ön koşuldur. Mesleki eğitim uygulamaları da bu açıdan öncelikli olarak eğitim kurumları tarafından tüm mühendis ve mimarlara parasız ve eşit koşullarda sunulmalıdır. Eğitim kurumlarının bu olanağı sunmadığı günümüz koşullarında TMMOB bu yönde baskı oluşturmali ve mücadele etmelidir. Bu uygulama hayata geçirilene kadar TMMOB, üyesi mühendis ve mimarların mesleki yeterliliklerini sağlamak için yine tüm mühendis ve mimarlara eşit ve parasız olarak mesleki eğitim hizmeti sunmanın koşullarını yaratmalıdır. Burada meslek odalarının doğrudan üyelerinden yaranması, onların sahip oldukları bilgi ve deneyimleri birbirlerine aktarmaları için uygun koşul ve olanakları yaratarak, mesleki eğitimleri özellikle böylesi bir kurgu üzerinden gerçekleştirmeleri özel bir önem taşımaktadır. Bu koşulların dışında mesleki yeterliliğe dair yapılan her tür uygulama mühendis ve mimarlar arası eşitsizliği artırmaktan ve asıl sorunu ıskalamaktan başka bir sonuç doğurmayacaktır.

Üretim ilişkilerinin aldığı esnek üretim diye de adlandırılan bu yeni biçim, buna bağlı uluslararası ve ulusal iş bölümü ve Türkiye'ye biçilen rol görmezden gelinerek mesleki yeterlilik, yetkin mühendislik ve akreditasyon sorunları ele alınamaz. Uluslararası iş bölümü kapsamında, merkez ülkelerin, araştıran bilgiyi üreten üniversiteleri ile bilgi ve teknoloji tekeli güçlendirilirken, çevre ülkelere ve Türkiye'ye bilgiye ulaşmayı ve kullanmayı öğreten üniversitelerin ve eğitim içeriklerinin uygun görüldüğü bir gerçektir. Mühendislik-mimarlık eğitiminde akreditasyon ve mesleki eğitim uygulamaları bu uluslararası entegrasyonun ve bağımlılığın parçası olarak tanımlanmakta ve gündemimize sokulmaktadır. Ve sanıldığı aksine Türkiye'nin bu dayatmaya direnmediği taktirde bütün eğitim alanlarında olduğu gibi, mühendislik-mimarlık alanında da başarılı olma şansı bulunmamaktadır. Mühendislik-mimarlık eğitimi ve mühendis ve mimarların niteliği piyasa güçlerinin arz-talep dengesi içinde, büyük sermayenin ihtiyaçlarının metropollerdeki elit üniversitelerden, yerel sermayenin ihtiyaçlarının ise taşra üniversitelerinden karşılandığı bir yapıya oturtulmuş durumdadır. Piyasanın görünmez eli denen bir mekanizma ile mühendislik-mimarlık alanının düzenleneceği umulmaktadır. Bu görünmez elin, görünmediği gibi, var olmadığı da malumdur. Bu söylem kapitalizmin en vahşi ve kurlsız sömürü düzeninin meşrulaştırılması uğraşından başka bir şey değildir.

Ne meslek odalarının paralı bir hizmet olarak belli dar kontenjanlarla sundukları mesleki eğitimler ne de mesleki yeterliliğin sınanmasına yönelik sınavlar, gerçek anlamı ile mühendislerin yaygın şekilde mesleki yeterliliklerini sağladıkları bir ortam sunmayacağı gibi, hem mühendis ve mimarlar arası eşitsizliği artıracak hem de sorunun kangren bir hal almasına yol açacaktır.

Belgelendirme hukuki/yasal mevzuat açısından bir zorunluluk mudur?

Mevcut hukuki/yasal mevzuat içerisinde henüz PBK süreçlerini mühendisler ve mimarlar için zorunlu tutacak herhangi bir kanun, yönetmelik, vb uygulama maddesi bulunmamaktadır. İhtiyaç duyduğu bir değişikliği bir günde yasa teklifi hazırlayarak meclise sunan bir iktidarın var olması bizi endişelendirse de bu durum bize “uygulamaları onlardan önce biz başlatalım” hakkını vermez.

PBK Odanın içerisinde bulunduğu ekonomik açmazı çözüm olabilecek mi?

Odamız MİSEM başta olmak üzere verdiği hizmetlerin tümünde kamusal faydayı öncüllediği, kar amacı gütmeyen kamu kuruluşu niteliğindeki meslek odası sorumluluğu çerçevesinde faaliyet yürüttüğü için bu ve benzeri tartışmalar gündemimizde yer almamaktadır. Aksi yöndeki tartışmalar Odamızın 60 yıllık teknik, mesleki ve politik birikiminin inkarı demektir. Üyelerimizin iş yaşamlarında yaşadıkları sıkıntıları çözmeyi tartışırken “yeni bir kaynak arama” çabaları Odamız ve sıradan bir ticari işletme arasındaki kalın çizgileri kaldırmak anlamına gelecektir.

Mühendislik hizmetlerinin kalitesi düşüyor

Odamızın meslek alanlarının mevcut durumunu ve geleceğini tartışırken kullandığımız literatürün neoliberalizmin sözlüğü ile örtüşmesi, bu soruna nasıl yaklaştığımızın ipuçlarını da vermektedir. Neoliberal sistemin üretim süreçlerinde kullandığı önemli argümanlardan birisi de “Toplam Kalite Sistemi”dir. Getirileri arasında “müşteri memnuniyetinin artması, pazar payının artması, karın artması, çalışan memnuniyetinin artması, maliyetlerin azalması, yüksek rekabet gücü” olarak tanımlanan kalite sisteminin sermayenin kar beklentisini yükseltmek olduğu açıktır. Sermayenin beklentileri üzerinden mühendislik hizmetlerini tartışmak ise Soma ve Ermenek madenleri ve Torunlar GYO'da yaşanan asansör cinayetlerinin gerçekleşme biçimlerini sağlıklı ve rasyonel analiz edememenin bir sonucudur.

Ülkemizdeki mühendislik eğitimi yetersiz

Ekim 2014 itibariyle ülkemizde 150'den fazla üniversitede elektrik-elektronik mühendisliği bölümü vardır. ÖSYM'nin 2014 klavuzuna göre 12.500'den fazla kontenjan açılmıştır. Sanayi potansiyeli ve mezun sayısı arasındaki bu çelişkili durumun nitelsiz eğitime yol açması kaçınılmazdır. Fakat PBK özelindeki tartışmalarda meseleyi sadece sonuçları itibariyle tartışmak da var olan problemi göz ardı etmeye tekabül etmektedir. Mühendislik eğitimi politikalarının sonuçları üzerinden bir tartışma açmak, çözümü de buradan doğru tariflemek, eğitimi bütünlüklü olarak değerlendirmemek sorundan uzaklaşmaya tekabül etmektedir.

“Bu bir neoliberal politika saldırısıdır ve bu saldırıya kendi silahıyla yanıt vermek gerekir” söyleminin geçerliliği yoktur.

Bu gerekçe ilkel dönem savaş taktiklerinden biridir. Günümüz savaş taktik ve stratejilerine karşı bu durum tam tersi bir sonuç verebilir. Aldığınız silah elinizde patlayabilir ve aslında farkında olmadığınız insanlığın en güçlü silahı olan örgütlülüğünüzü de dağıtabilir ki bu durum PBK süreci/silahı için açık bir şekilde ortadadır. Hukuki hiçbir dayanağı olmadan kişilerin kendi karar ve yetkileri dışında oluşan ortam sonucu çıkan hesabı üyelerinize, meslek alanınızdaki diğer çalışanlara hele birde sırf maddi açıdan çıkartmak örgütlülüğü bile yok etmek demektir.

Sonuç olarak; piyasa uygulamaları ve mesleki yeterlilik kurumu faaliyetlerinin pratik dayatmalarına yönelik gerekçeler aslında hukuki ve mühendislik alanının niteliksizleştiği gerekçelerinin bir toplamıdır. Açıktır ki ucuz ve kalifiye işgücü arayışında olanlar, iktidarı ve onun tüm araçlarını- kollarını bu amaç doğrultusunda harekete geçirecektir. Biz de buna karşı hareket etmek durumundayız. Çok basit bir gerekçe ile; YAŞAYABİLMEK İÇİN.

EMO olarak sürece nasıl bakmalıyız?

TMMOB gerek kuruluş yasası gerekse Anayasa'nın 135. Maddesi güvencesiyle Türkiye'deki mühendis ve mimarların tek yasal örgütüdür. Bu yasal güvencele dayanarak mühendislik alanında düzenleme yapması doğaldır ve yapmalıdır.

TMMOB'nin meslek alanını düzenlemesi ve bağlı olarak kamusal denetim yapması istenmemektedir. AKP'nin son iki yılda TMMOB'nin bir dizi denetim yetkisini çeşitli bakanlıklara devretmesi ve/veya bunların gerekli olmadığına ilişkin genelgeleri bunun en açık göstergesidir. Aksine TMMOB neoliberal dönüşüme eklenmeye zorlanmakta ve buna eklenildiği sürece de 'önünün açılacağı' ima edilmektedir. (bu konuda İl Odaları kurulması yasa taslağına bakılabilir.)

TMMOB'ye bağlı bir oda olarak EMO;

- Yetkili olduğu alanlarda düzenleme yaparken; meslek, meslektaş ve kamusal çıkarı önde tutar.
- Türkiye'deki üniversitelerden ve denkliği kabul edilmiş yabancı ülke üniversitelerinden mezun olan tüm mühendisleri eşit üye olarak kabul eder.
- Eğitimdeki fırsat eşitsizliğinin farkındadır.
- Gerek müfredat farklılığı gerekse eğitim olanakları nedeniyle üyelerinin tümünün yeterli ve eşit eğitim almadığının bilincindedir. Üyeleri arasında az bilen, çok bilen ayrımı yapmaz ve üyelerinin ihtiyaç duyduğu konularda eğitimler düzenleyerek onların mesleğini icra ederken ihtiyaç duyacağı teknik bilgileri sunar.
- Yeni teknolojik gelişmelerin yeni hizmet alanları yarattığının farkında olarak üyelerinin o alanlarda da mühendislik hizmeti vermesi için gerekli düzenlemeleri yapar.

Sonuç olarak;

Geçmişte pratik süreçlerden geçilerek kazanılan mühendislik bugün örgün eğitim sürecinden geçilerek kazanılan bir formasyondur. Oysa ustalık ve kalfalık ise tamamen pratik süreçlerden geçilerek kazanılan formasyonlardır. Bu alanda hem pratiğe hem de ‘pratik eğitime dayalı belge’ verilmesi doğrudur. Ancak mühendislik formasyonu olan bir üyenin kendi alanına yönelik her hangi bir mühendislik faaliyetini ‘yeniden belge alarak yapmasını savunmak’ yanlıştır. Belgeye dayalı iş yapma anlayışına karşı çıkılmalıdır.

Belgelendirme süreci, mühendislik alanını küçük küçük parçalara bölerek mühendis olmayanların da bu alana girmesinin önünü açar ve mühendislerin lehine değildir. (Bu konuda çeşitli kuruluşların kendi ürünlerinin uygulayıcısı olması için düzenlediği çeşitli eğitimler ve bunlara bağlı olarak verdiği ‘mühendislik’ ünvanlı belgelere zaten TMMOB ve EMO karşı çıkmış ve iptaline yönelik yasal yollara başvurmuştur.) Mühendislik hakkı 1938 yılında 28.06.1938 tarih ve 3945 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 3458 Sayılı Yasa ile verilmiş olup mühendis diplomasına sahip olan her kişinin doğal hakkını kullanmasının yeniden başkaca belgelere bağlanmasının yasal ve meşru bir gerekçesi yoktur.

Bu süreç kabul edilirse; belge verilmesi konusunda hiç bir zaman tek kuruluş olunmayacak, bu alana başka başka aktörler girecek ve bu işlemler ticari birer faaliyete dönüşecektir. Ticari faaliyet ise EMO’nun kamusal anlayışıyla çelişir.

Ne yapmalı?

1. Meslek alanımızdaki belgelendirme ve akreditasyon vb. uygulamalarına yönelik detaylı bir araştırma yapılmalı, bu uygulamaların sömürü düzeninin devamına ve sömürünün kat kat artmasına yaptığı katkılar yapılacak etkinlikler ile teşhir edilmelidir.
2. TMMOB Mühendislik Mimarlık Eğitimi Kurultayı düzenlenmelidir. Eğitim kurultayı, “neoliberal uygulamalara Odaları nasıl entegre ederiz?” amacı ile değil, “yaşanan sorunları nasıl çözeriz?” amacıyla yapılmalıdır.
3. TMMOB ve bağlı Odaların hukuki mücadele araçları şeffaf hale getirmeli, tüm üyelerin açılan davalara yönelik dava dilekçeleri sonuçları dava süreçleri hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır. (E-hukuk portalı benzer bir portal oluşturulabilir)
4. TMMOB temsilcisinin de yer aldığı MÜDEK vb. kurumların toplantı gündemleri ve kararları ile Oda görüşleri düzenli olarak Odalar ve üyeler ile paylaşılmalıdır.
5. Odamızın 25 Ekim 2014’te Elektrik-Elektronik Mühendisleri Bölüm Başkanları ile yaptığı Bölüm Başkanları Toplantısı sonucunda oluşturduğu “Bölüm Başkanları Konseyi”nde meslek alanlarımıza dair bu problemlerin gündeme alınması ve tartışılması sağlanmalıdır.

ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI ANKARA ŞUBESİ

İhlamur Caddesi No:10 Kızılay Ankara, Türkiye

Telefon: +90 312 231 44 74 Faks: +90 312 232 10 88 GSM:+90 530 773 09 37, +90 530 773 09 38

e-posta: ankara@emo.org.tr, web: <http://ankara.emo.org.tr>

 /emoankara

 /groups/emoankara

 /emoankarasubesi

 /emoankara